

Τὸ κύριον λοιπὸν καὶ οὐσιῶδες ἐμπεριεχόμενον τῆς πλατωνικῆς διαλεκτικῆς, εἶναι αἱ ιδέαι, τὰ εἶδη, ὧν ἡ ἔρευνα ἀποτελεῖ τὴν βάση τῆς φιλοσοφικῆς παρατηρήσεως τῆς φύσεως ἢ τοι τῆς φυσικῆς καὶ τῆς ἠθικῆς. Ἀναζητοῦντες ὅθεν καὶ ἡμεῖς πρῶτον τὴν ἱστορικὴν γένεσιν τῆς πλατωνικῆς θεωρίας τῶν ιδεῶν, ἀνευρίσκομεν αὐτὴν ὡς κοινὸν προῖόν τῆς σωκρατικῆς μεθόδου τῆς μορφώσεως τῶν ἐννοιῶν, τῆς ἠρακλειτείου διδασκαλίας περὶ τῆς ῥοῆς τῶν ὄντων, καὶ τῆς ἐλεατικῆς θεωρίας περὶ τοῦ καθαρῶ ὄντος. Πάντα δὲ ταῦτα τὰ ἱστορικὰ στοιχεῖα συνεγωνεύθησαν ἐν τῇ περιεκτικῇ διανοίᾳ τοῦ Πλάτωνος καὶ οὐχὶ μόνον ἐξωτερικῶς συνεδέθησαν ὑπ' αὐτοῦ διὰ δημιουργικῆς δυνάμεως, ἀλλὰ καὶ ἐσωτερικῶς δι' ἀλλήλων συνεπληρώθησαν καὶ ἐτελειοποιήθησαν.

Τὴν πρωτίστην ἀφειτηρίαν τῆς θεωρίας ταύτης ἀποτελεῖ βεβαίως ἡ σωκρατικὴ διδασκαλία, διότι ὁ Σωκράτης ἐπέδιωκε τοὺς λόγους τῶν ἡμετέρων γνώσεων πραγματικὴν τινα ἐπιστήμην τῶν ὄντων, καὶ ταύτην ἀνεύρισκεν εἰς τὸ νὰ ἔχωμεν ἀκριβεῖς ἐννοίας τῶν ὄντων. Τὴν ὑποκειμενικὴν ταύτην ἔποψιν τοῦ Σωκράτους ὁ Πλάτων οὐχὶ μόνον παρεδέχθη, ἀλλὰ καὶ μεταφυσικῶς περαιτέρω ἐπεξεργάσθη, διδάσκων ὅτι αἱ γενικαὶ ἐννοιαὶ ὄχι μόνον εἶναι κανόνες τῆς ὑποκειμενικῆς γνώσεως, ἀλλὰ καὶ πραγματικὴ οὐσία τοῦ ἀντικειμενικοῦ κόσμου, τὸ ὄντως ὄν, κοινὴ ἀρχὴ παντὸς ὄντος καὶ πάσης γνώσεως. Προέβη δὲ καὶ περαιτέρω διίσχυριζόμενος, κατὰ τὴν ἀριστοτελικὴν ἔκφρασιν, ὅτι αἱ γενικαὶ ἐννοιαὶ, τὰ καθόλου, εἶναι οὐσίαι ἴδιαι, ἐκτὸς τῶν ἀτομικῶν ὄντων ὑπάρχουσαι, οὐσίαι χωρισταί.

Ἄλλ' ὁ Πλάτων πρωῒμως εἶχεν ἐξοικειωθεί ἐκτὸς μετὰ τοῦ Σωκράτους, καὶ μετὰ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἡρακλείτου, ἣτις ἐπέδρασε καὶ αὐτῇ ἐπὶ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ συστήματος τῶν ιδεῶν. Ὁ Ἀριστοτέλης ἀναφέρει (Μετ. 1, 6, 2.) (ΧΙΠ, 9, 24) τὰ ἐφεξῆς: «Ὁ Πλάτων ἐκ νεκρᾶς αὐτοῦ ἡλικίας εἶχε συσχετισθῆ μετὰ τοῦ Κρατύλου τοῦ ὀπαδοῦ τοῦ Ἡρακλείτου, καὶ ἐγκολπωθῆ τὴν ἠρακλειτεῖον διδασκαλίαν, ὅτι πάντα τὰ αἰσθητικὰ εἶναι εἰς ἀδιάλειπτον ῥοήν, καὶ οὐδεμίαν τούτων γνῶσις εἶναι δυνατὴ. Ἐντεῦθεν λοιπὸν συνεπέρανεν ὅτι ἂν μέλλῃ νὰ ἦναι δυνατὴ πραγματικὴ γνῶσις, δὲν δύναται νὰ ἀναφέρηται εἰς τὸν αἰσθητικὸν κόσμον, διότι οὗτος ὑπόκειται εἰς ἀέναον ἀλλοίωσιν, ἀλλ' ἀνάγκη ἐκτὸς τοῦ αἰσθητικοῦ νὰ ὑπάρχῃ καὶ τι ἕτερον ὑφιστάμενον.» Καὶ τῶντι ὁ Πλάτων ἐνέμεινεν ἀείποτε εἰς τὴν ἠρακλειτεῖον θεωρίαν περὶ τοῦ αἰσθητικοῦ κόσμου. Ἡ αἰσθητικὴ ὑπάρξις κατ' αὐτὸν εἶναι τι παρερχόμενον, ἀδιακόπως ἀλλοιούμενον, οὐδὲν τι ἀληθῶς πραγματικόν, ἀλλὰ μεταιωρούμενον μεταξὺ τοῦ εἶναι καὶ τοῦ μὴ εἶναι, περὶ οὗ οὐδεμίαν ἐπιστήμην, οὐδεμίαν στερεὰ γνῶσις εἶναι δυνατὴ, ἀλλὰ μόνον δόξα, παράστασις ἄνευ μονίμου καὶ γενικοῦ κύρους. Ἐντεῦθεν ἄρα συνεπέρανεν, ὅτι εἰάν

δὲν ὑπάρχωσιν εἰμὴ αἰσθητικὰ ἀντικείμενα, οὐδεμία ἀληθῆς οὐσία οὐδὲ γνῶσις εἶναι δυνατὴ (1). ἀλλ' εἴαν ὑπάρχη ἀληθῆς οὐσία καὶ γνῶσις, ἀνάγκη νὰ ὑπάρχη καὶ τι ὑπεραισθητικόν, ὅπερ καθὸ τοιοῦτο δὲν δύναται νὰ γνωσθῆ διὰ τῆς αἰσθητικῆς ἀντιλήψεως, ἀλλὰ διὰ τῆς νοήσεως (λογισμοῦ) καὶ τοῦτο ἀπαρτίζει τὸ ἀντικείμενον τῆς κυρίας λεγομένης ἐπιστήμης.

Τὸ αὐτὸ δὲ τοῦτο διίσχυρίζοντο καὶ οἱ Ἐλεᾶται ὅτι τὸ ὑπεραισθητικόν ὄν εἶναι τὸ μόνον πραγματικόν, ὅτι ἐν αὐτῷ συγχωνεύονται νόησις καὶ ὑπαρξίς εἴγε διδάξει καὶ ὁ Παρμενίδης. Ἄλλ' ὁ Πλάτων εἰ καὶ παραδεχόμενος τοῦτο πληρέστατα, δὲν συνεφώνει ὁμῶς ἐντελῶς μετὰ τῆς ἐλεατικῆς ἀρχῆς. Οἱ Ἐλεᾶται ἐπρέσβευον ὅτι δὲν ὑπάρχει εἰμὴ μία νοητὴ οὐσία, τὸ καθαρὸν ὄν. Τὴν θεωρίαν ταύτην καταπολεμεῖ ὁ Πλάτων ἐν τῷ Σοφιστῇ. Τὸ καθαρὸν καὶ ἀφηρημένον ὄν, ἀποδεικνύει ἐνταῦθα, εἶναι ἄγνωστον, μηδέν, διότι εἴαν τὸ πᾶν κατὰ τοὺς Ἐλεᾶτας ἦναι ἐν, οὐδέν τι κατηγορούμενον δυνάμεθα ν' ἀποδώσωμεν εἰς αὐτὸ (Σοφ. 244) διότι κατὰ πᾶσαν προσθήκην κατηγορουμένου ἐν τῷ ὑποκειμένῳ προὑποτίθεται ἡ ἔννοια τοῦ πολλοῦ, διότι καὶ ἡ ἀπλή πρότασις τὸ ἐν ἔστι, περιέχει τούλάχιστον δύο τινὰ τὸ ἐν καὶ τὸ εἶναι· πρὸς δὲ τὸ ὄν δὲν δύναται νὰ ἦναι τι ὅλον, διότι ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ὅλου ἔγκειται καὶ ἡ τῶν μερῶν καὶ εἴαν εἴπη τις, ὅτι δὲν εἶναι ὅλον, τὸ ὄν καθὸ μὴ ὅλον εἶναι ἐν ταύτῳ μὴ ὄν. Ἐν ἄλλοις ῥήμασι, τὸ καθαρὸν ἐν εἶναι τὸ ἀπολύτως κενόν, ἐπομένως δὲ τὸ μὴ ὄν.— Ἔτι δὲ (Σοφ. 248) εἴαν τὸ ὄν ἡρεμῆ, καὶ δὲν κινῆται σύναμα, οὐδεμία γνῶσις εἶναι δυνατὴ οὐδὲ δύναται νὰ γνωσθῆ, διότι τὸ μὲν εἶναι ἐνέργεια, τὸ δὲ πάθος, ἐπομένως δὲ ἀμφοτέρω κινήσεις, καὶ τὸ ἀληθῶς ὄν ἤθελεν εἶσθαι καθόλου ἄνευ ζωῆς, ψυχῆς καὶ φρονήσεως (2). Ἔτι δὲ ἔλαττον δύναται τις νὰ παραδεχθῆ ὅτι τὸ πᾶν εἶναι πολλὰ καὶ εἰς ἀπόλυτον κίνησιν. Ἐκ τούτων λοιπὸν ἔπεται ὅτι τὸ καθαρὸν καὶ ἀφηρημένον ὄν εἶναι ἀκατάληπτον, εἶναι μηδέν· τὸ ἀληθές λοιπὸν ὄν, ἢ ἡ ἰδέα πρόπει νὰ ληφθῆ οὐχὶ ὡς ἀφηρημένη, ἀλλ' ὡς ὠρισμένη ἐνάς. Ἄλλ' ἐπειδὴ πᾶς προσδιορισμὸς, εἶναι περιορισμὸς ἐτέρου τινός, δὲν δύναται νὰ ὑπάρχη ἐν ὄν, ἀλλὰ πολλὰ οὐσίαι ἢ ἐνάδες, μονάδες

(1) Κρατύλ. 439. Σωκρ. ἄρ' οὖν οἶόν τε προσειπεῖν τε ὀρθῶς, εἰ αἰεὶ ὑπεξέρχεται; ἢ ἀνάγκη ἅμα ἡμῶν λεγόντων ἄλλο αὐτὸ εὐθὺς γίνεσθαι καὶ ὑπεξίεναι καὶ μηκέτι οὕτως ἔχειν; Κρατ. ἀνάγκη.—Σωκρ. Πῶς οὖν ἂν εἴη τι ἐκεῖνο, ὃ μηδέποτε ὡσαύτως ἔχει;—ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἂν γνωσθεῖη ὑπ' εὐδενός· ἅμα γὰρ ἐπιόντος τοῦ γνωσομένου ἄλλο καὶ ἄλλοῖον γίνοιτο, ὥστε οὐκ ἂν γνωσθεῖη ἔτι, ὁποῖόν τι ἐστίν ἢ πῶς ἔχον.—ἀλλ' οὐδὲ γνῶσιν εἶναι φάναι εἰκός, εἰ μεταπίπτει πάντα γρήματα καὶ οὐδὲν μένει.

(2) Σοφ. 248. Τί δαί πρὸς Διός· ὡς ἀληθῶς κίνησιν καὶ ζωὴν καὶ ψυχὴν καὶ φρόνησιν ἢ ῥαδίως πεισθησόμεθα τῷ παντελῶς ὄντι μὴ παρῆναι, μηδὲ ζῆν αὐτὸ μηδὲ φρονεῖν, ἀλλὰ σεμνὸν καὶ ἄγιον νοῦν οὐκ ἔχον ἀκίνητον ἐστὼς εἶναι.

(Φιλ. 15) ὧν ἐκάστη ἔχει ὠρισμένον τι συγκεκριμένον ἐμπεριεχόμενον. Ἄλλ' ἡ πληθὺς αὕτη τῶν ἰδεῶν εἶναι ἀπεριόριστος. Ὁ λόγος δὲ ταύτης εἶναι ὅτι αἱ ἰδέαι εἶναι ἡ μόνη πραγματικότης, δι' ἧς πάντα τὰ ἄλλα εἰσίν, ἐφ' ὅσον εἰσί. Ὅθεν οὐδὲν εἶδος ὄντων δύναται νὰ νοηθῆ, οὔτινος νὰ μὴ ὑπάρχη καὶ ἰδέα τις, διότι ἐκεῖνο οὔτινος δὲν ὑπάρχει ἰδέα τις, οὐδόλως εἶναι· ἀλλὰ τὸ ἀπολύτως μὴ ὄν ἀδύνατον νὰ νοηθῆ τις ἢ καὶ νὰ φαντασθῆ. (Πολ. V, 476. Πῶς γὰρ ἂν μὴ ὄν γέ τι γνωσθῆ; 478. ἀδύνατον καὶ δοξάσαι τό γε μὴ ὄν). Ὅθεν ὁ Πλάτων θεωρεῖ ὡς ἔλλειψιν φιλοσοφικῆς ὠριμότητος καὶ γυμνάσεως, ὅταν τις διστάζῃ νὰ ὑποθέσῃ ἰδέας οἰωνδήποτε πραγμάτων, ἔστω καὶ τῶν ἐλαχίστων, καὶ αὐτὸς οὔτος ἀναφέρει ἰδέας ὄχι μόνον τοῦ κάλλους, τῆς δικαιοσύνης, τοῦ ἀγαθοῦ, κ.τ.λ. ὄχι μόνον τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ζώου καὶ ἄλλων φυσικῶν ἀντικειμένων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐλαχίστων καὶ ἀσημάντων, οἷον τῆς κλίνης, τῆς τραπέζης, τῆς τριχός καὶ αὐτῶν τῶν σχέσεων καὶ ιδιοτήτων, τῶν μαθηματικῶν σχημάτων καὶ τῶν γραμματικῶν σχηματισμῶν, τῆς ὁμοιότητος καὶ ἀνομοιότητος, τῆς σφαίρας τοῦ οὐσιαστικοῦ, τῆς φωνῆς, τῶν χρωμάτων, τοῦ μεγέθους, τῆς ὑγείας, ἔτι δὲ καὶ ἰδέας τοῦ μὴ ὄντος, καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀντιθέτου πρὸς τὴν ἰδέαν, τῆς κακίας. (1)

Ἄλλὰ, τίνα ἔννοιαν πρέπει νὰ σχηματίσωμεν περὶ τῶν πλατωνικῶν ἰδεῶν; καὶ τίς ἡ πρὸς τὸν φαινομενικὸν κόσμον σχέσις των; Ἐκ τῶν προεκτεθέντων ἐξάγεται ὅτι ἡ ἰδέα θεωρουμένη ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς λογικῆς αὐτῶν φύσεως εἶναι ὁ λόγος ἢ τὸ τί ἐστὶ τῶν ὄντων· εἶναι ἡ οὐσία καὶ ἡ ἀλήθεια ἐκάστου ὄντος, ἕκαστον αὐτό, π. χ. τὸ καλὸν αὐτό (Πλ. VI. 507. Φαίδ. 74. αὐτὸ τὸ ἴσον) εἶναι τὸ γενικὸν τῶν καθ' ἕκαστα, τὸ καθόλου, τὸ ἐπὶ πᾶσι κοινόν, τὸ ἐν ἐπὶ πολλῶν, τὸ ταῦτὸ ἐν τῷ πολλαπλῷ. Ὡς πρὸς ἀλλήλας αἱ ἰδέαι ἔχουσι σχέσιν ὑπαλληλίας καὶ ἐξαρτήσεως· ἐκείνη δὲ ἡ ἰδέα, ἡ ὑφ' ἑαυτὴν πάσας τὰς ἄλλας περιέχουσα, εἶναι ἡ τοῦ ἀγαθοῦ, διότι κατὰ τὸν Πλάτωνα τὸ ἀγαθὸν εἶναι ἡ ὑψίστη καὶ ἀνωτάτη πηγὴ παντὸς ὄντος, τοῦ τε ἀντικειμενικοῦ, τῆς ὑπάρξεως, καὶ τοῦ ἰποκειμενικοῦ, τῆς γνώσεως (Πολ. VI. 504. 509. 517). Αὕτη εἶναι ἡ κορωνίς, ἡ ἀκροτάτη κορυφὴ τοῦ βασιλείου τῶν ἰδεῶν, ἐπομένως δὲ τῶν ὄντων καθόλου. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ συμπεράνη τις ἐκ τῆς λογικῆς ταύτης

(1). Παρμεν. 130. Ἀφοῦ ἐνταῦθα ὁ Σωκράτης ἐλάλησε περὶ ἰδεῶν τῆς ὁμοιότητος τοῦ ἐνός, τοῦ πολλοῦ, τοῦ δικαίου, τοῦ καλοῦ, τοῦ ἀγαθοῦ, τὸν ἐρωτᾷ ὁ Παρμενίδης ἂν παροδίσχεται καὶ ἰδέαν καθ' ἑαυτὴν τοῦ ἀνθρώπου, ἢ τοῦ πυρὸς ἢ τοῦ ὕδατος καὶ ἔπειτα δὲ τῆς τριχός, κ.τ.λ. Ὁ Σωκράτης ἀπορήσας εἰς τὴν πρώτην ἐρώτησιν, ἀρνεῖται ὀριστικῶς τὴν δευτέραν, νοουθετεῖται ὅμως ὑπὸ τοῦ Παρμενίδου. Νέος γὰρ εἶ ἔτι, ὦ Σώκρατες, καὶ οὔπω σου ἀντείληπται ἡ φιλοσοφία ὡς ἔτι ἀντιλήψεται κατ' ἐμὴν δόξαν, ὅτε οὐδὲν αὐτῶν ἀτιμάσεις νῦν δ' ἔτι πρὸς ἀνθρώπων ἀποβλέπεις δόξας διὰ τὴν ἡλικίαν.

πρὸς ἀλλήλας τῶν ἰδεῶν σχέσεως ὅτι αἱ ἰδέαι εἶναι κατὰ τὸν Πλάτωνα ἀπλαῖ ὑποκειμενικαὶ ἔννοιαι, λογικαὶ ἀφαιρέσεις, νοήματα ψυχῆς. Ὁ Πλάτων ἀναφανδὸν ἀντιμάχεται εἰς τὴν θεωρίαν ταύτην (Παρμ. 132). Ἀπεναντίας αἱ ἰδέαι ἔχουσι κατ' αὐτὸν ἀντικειμενικὴν πραγματικότητα· ἐκάστη ἰδέα εἶναι κατ' αὐτὸν *μογοειδές τι, καθ' αὐτὸ ὄν τέλειον*, (Φαιδ. σελ. 75), ἀσώματον, ὅπερ ἐν τῇ ἀλλοιώσει τοῦ φαινομενικοῦ κόσμου ὑφίσταται ἀνχλλοίωτον καὶ ἀείποτε ἴσον πρὸς ἑαυτὸ (ὡσαύτως *ἀεὶ ἔχει*). Περὶ ἐκάστης ἰδέας ἰσχύει ὅ,τι ὁ Πλάτων λέγει περὶ τῆς τοῦ καλοῦ. «Τὸ καλόν, λέγει (Συμπ. 211) »εἶναι αἰώνιον, *ἀεὶ ὄν*, οὔτε γεννώμενον οὔτε φθειρόμενον, οὔτε ἀυξάνον οὔτε φθίνον· οὐχὶ ὑπὸ τινος μὲν ἐποψιν καλόν, ὑπὸ τινος δὲ ἐτέραν αἰσχροῦν, ὥστε τοῖς μὲν νὰ φκίνηται οὕτω, τοῖς δὲ ἄλλως. Προσέτι δὲ δέν δύνανται νὰ τὸ αἰσθανθῆ, τις, οὐδὲ ὑπάρχει ἐν ἐτέρῳ »τινὶ ἄλλ' αὐτὸ καθ' αὐτό. Πᾶν ἕτερον, ὅπερ ὀνομάζομεν καλόν, ἔχει μέρος ἐξ αὐτοῦ, οὕτως ὁμως, ὥστε ἐνῶ τοῦτο τὸ ἕτερον γεννᾶται »καὶ φθείρεται, τὸ καλόν καθ' ἑαυτὸ οὔτε μείζον οὔτε ἔλαττον γίνονται, καὶ οὐδέν τι πάσχει.» «Ἡ ἰδέα ἐπομένως εἶναι τὸ μόνον πραγματικόν, τὸ ὄντως ὄν, ὁ κόσμος τῶν ἰδεῶν, τὸ ἄθροισμα πάσης πραγματικότητος· ἐκτὸς αὐτοῦ οὐδέν ἔχει οὐσιώδη ὑπαρξιν.

Καὶ αἱ ἰδέαι ἀναφέρονται πρὸς τὸν φαινομενικὸν κόσμον ὡς παραδείγματα (1), τὰ δὲ αἰσθητικὰ πρὸς τὰς ἰδέας ὡς μιμήματα, ὁμοιώματα, εἰκόνες ἢ εἰδῶλα· ἕκαστον ἀτομικὸν ὄν εἶναι ὅποιον εἶναι μόνον διὰ τῆς κοινωνίας αὐτοῦ καὶ μεθέξεως ἀπὸ τῆς ὁμώνυμου ἰδέας (2).

Τὸ κύριον τῆς πλατωνικῆς θεωρίας τῶν ἰδεῶν συνίσταται εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος τὸ πρῶτον ἀναπτυχθεῖσαν διδασκαλίαν, ὅτι τὸ γενικὸν ἔχει πραγματικότητα, καὶ μάλιστα μείζονα, ἢ τὰ ἐμπειρικὰ καθ' ἕκαστα. Πρῶτος ὁ Πλάτων ἔθεσε μετὰ διαυγοῦς συνειδήσεως τὸ ζήτημα, τί εἶναι τὸ πραγματικὸν καὶ οὐσιώδες ὄν. Εἶναι ἄρα γε

(1) Παρμ. 132. «Ἐμοὶ γε καταφαίνεται ὡδε ἔχειν: Τὰ μὲν εἶδη ταῦτα ὡσπερ παραδείγματα ἐστάναι ἐν τῇ φύσει, τὰ δὲ ἄλλα τούτοις εἰκέναι καὶ εἶναι ὁμοιώματα. Τιμ. 48, ὑπάρχουσι δύο εἶδη ὄντων· ἐν μὲν ὡς παραδείγματος εἶδος ὑποθέθεν, νοητόν, καὶ ἀεὶ κατὰ ταῦτά ὄν, μίμημα δὲ παραδείγματος δεύτερον, γενεσιν ἔχον καὶ ὄρατόν. Τιμ. 52, ὑπάρχουσι δύο γένη ὄντων· ἐν μὲν τὸ κατὰ ταῦτά εἶδος ἔγον, ἀγέννητον καὶ ἀνώλεθρον, ἀόρατον καὶ ἄλλως ἀναίσθητον, τοῦτο δὲ δὴ νόησις εἴληχεν ἐπισκοπεῖν· τὸ δὲ ὁμώνυμον ὁμοίον τε ἐκείνῳ δεύτερον, αἰσθητόν γεννητόν, γιγνόμενόν τε ἐν τινὶ τόπῳ καὶ πάλιν ἀπολλύμενον, δόξῃ μετ' αἰσθήσεως περιληπτόν.

(2) Φαιδ. 100. «Ἐάν τις μοὶ λέγῃ ὅτι εἶναι τι καλόν, διότι ἔχει καλὸν χρῶμα, καλὸν σχῆμα ἢ τὰ τοιαῦτα, εὐδόλως παραδέχομαι ταύτην τὴν ἀπόκρισιν. κατέχω ὁμως τοῦτο στερεῶς, ὅτι οὐκ ἄλλο τι ποιεῖ αὐτὸ καλόν, ἢ ἡ ἐκείνου τοῦ καλοῦ εἴτε παρουσία εἴτε κοινωνία, εἴτε ὅπῃ δὴ καὶ ὅπως προσαγορευομένη· οὐ γὰρ ἔτι τοῦτο διίσχυρίζομαι, ἀλλ' ὅτι τῷ καλῷ πάντα τὰ καλά γίνονται καλά.

τὰ καθ' ἕκαστα, καὶ ἐνυπάρχει μόνον τὸ γενικὸν εἰς τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ ἀνθρωπίνου νοός, ἢ τὸ γενικὸν εἶναι τὸ ἀληθῶς πραγματικόν, καὶ τὰ ἄτομα εἶναι μόνον τούτου ἐμφάνειαι; Ἐὰν γένη καὶ τὰ εἶδη εἶναι ἀπλαῖ ἐννοιαί, ἢ αἰ οὐσιώδεις βάσεις τοῦ ἀτομικοῦ; Ὁ Πλάτων ἔλυσε τὸ ζήτημα τοῦτο ἀποφαινόμενος ὅτι τὸ πραγματικὸν καὶ τὸ οὐσιώδες ὄν δὲν εἶναι τὰ ἄτομα, ἀλλ' οἱ τύποι τῶν γενῶν τὰ ἄτομα θεωροῦνται ὑπ' αὐτοῦ ὡς μερικεῦσεις καὶ ἐμφάνειαι τοῦ εἶδους των. Καὶ δικαίως διότι πῶς ἠδύνατο π. χ. ὁ ἀνατόμος ἐκ τῶν ὀλίγων πτωμάτων ἄτινα αὐτὸς ἐντελῶς διηρένησε, νὰ συμπεράνη μετ' ἀκλονήτου πεποιθήσεως τὸν αὐτὸν ὀργανισμόν ἀπάντων τῶν ζώντων, ἀποθανόντων καὶ μελλόντων ἀνθρώπων, ἐὰν δὲν προῦπέθετεν ὅτι ὁ ἀνθρώπινος ὀργανισμὸς εἶναι τύπος ἐπαναλαμβανόμενος εἰς ἅπαντα τὰ ἄτομα, ἐστῶσαν ὅσονδήποτε πολλά; Πῶς ἠδύνατο ἐκ τούτου τοῦ τύπου τοῦ γένους νὰ κρίνη περὶ τοῦ ἀτόμου, π. χ. νὰ ἐκδηλώσῃ τὸν φυσικὸν ὀργανισμόν ἐνός ἀτόμου ὡς ἀφύσικον καὶ ἀνώμαλον, ἐὰν ὁ τύπος τοῦ γένους δὲν ἐπέιχεν ὑψηλοτέραν τάξιν, δὲν ἦτο πραγματικώτερος ἢ τὸ ἄτομον; Ὁ ἐμπειρισμὸς ὅστις δὲν παραδέχεται, οὐδὲν ἕτερον ὡς πραγματικὸν εἰμὴ μόνον τὰ ἄτομα, ἀφαίρει τὰς γενικὰς ἐννοίας καὶ ὡς ἐκ τούτου πᾶσαν ἐπιστήμην οὐδεμίαν μνειάν ποιεῖται περὶ γενῶν, εἰδῶν, καὶ τάξεων, ἐπομένως δὲ εἰς ἕκαστον ἄτομον, εἰς ἕκαστον ἵππον, εἰς ἕκαστον λίθον ὄφειλε νὰ δοθῇ τὸ ἴδιον αὐτοῦ ὄνομα. Τοῦτο δὲ μάλιστα δοξάζει καὶ ὁ Λόκκιος λέγων ὅτι ὁ κυριώδης σκοπὸς τῶν γενικῶν ἐννοιῶν εἶναι νὰ συντάμῃ τὴν ὀνομασίαν τῶν ὄντων. Ἄλλ' ἐὰν αἱ ἐννοιαὶ τοῦ γένους καὶ τοῦ εἶδους, δὲν εἶναι εἰμὴ συνοπτικὰ σημεῖα, ἐὰν οὐδεμιᾶς ἔχωνται ἀντικειμενικῆς ἀληθείας οὐδεμία ἐπιστήμη εἶναι δυνατὴ διότι αὕτη πραγματεύεται μόνον περὶ τοῦ γενικοῦ, καὶ θεωρεῖ τὸ ἄτομον ὡς ἀπεικόνισμα τοῦ τύπου του. Ὅθεν εἰκότως ὁ Πλάτων ὑπέλαβε τὴν ἀντικειμενικὴν τοῦ γενικοῦ πραγματικότητα ἢ τὴν ὑπαρξίν τῶν ιδεῶν, ὡς ἀναγκαίαν προϋπόθεσιν τῆς γνώσεως καὶ πάσης ἐπιστήμης. Ἄλλ' ἡ θεωρία του αὕτη ἔχει καὶ τινὰ ἐλλείμματα. Τὸ μὲν, διότι ὁ Πλάτων παρέστησεν ὡς οὐσίαν ἢ πραγματικὰς ὀντότητας ὄχι μόνον τὰ γένη καὶ τὰ εἶδη, δηλ. τοὺς θεμελιώδεις τύπους τῆς φύσεως, ἀλλὰ καὶ ἄλλας ἐννοίας ὡς ἰδιοτήτων, καταστάσεων, σχέσεων, τοῦτο δὲ ἦτο σφαλερὰ ὑπερβολὴ θεωρίας οὐσιωδῶς ἀληθοῦς. Τὸ δὲ διότι τὸ σύστημα τῶν ιδεῶν δὲν ἐπιδέχεται ἐν ἑαυτῷ διχλεκτικὴν ἀνάπτυξιν. Ἐκάστη ἰδέα τίθεται ὡς ἐνυπόστατος, ἐπομένως δὲ ὡς στερεὰ καὶ ἐτοίμη καθ' ἑαυτήν, ἐξ ἧς οὐδεμία ἔμμονος μετάθεσις εἰς ἄλλην εἶναι δυνατὴ, ἀλλὰ δύναται μόνον νὰ παραβληθῇ πρὸς ἑτέραν ἀλλαχόθεν λαμβανομένην. Οὕτω π. χ. ἐν τῷ Παρμενίδῃ ἡ ἐννοία τοῦ ὄντος ὡς διάφορος τοῦ ἐνός, δὲν ἐξάγεται ἐκ τῆς τοῦ ἐνός, ἀλλὰ προῦποτιθεται ὡς διδομένη εἰς τὴν ἐννοιαν τοῦ ὄντος ἐνός. Ὅθεν ἡ διάκρισις τοῦ ἐνός καὶ τοῦ ὄντος,

ἐξ ἧς πηγάζει ἡ πολλότης τῶν παραγῶγων ἐννοιῶν, δὲν ἐπιδέχεται καὶ αὐτὴ περαιτέρω παραγωγὴν. Ἐπόμενον λοιπὸν ἦτο καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ πλατωνικοῦ συστήματος τῶν ἰδεῶν νὰ ἦναι ἀσθενὴς καὶ ἄγονος. Ἐν τῇ Πολιτ. VI, 504 χαρακτηρίζεται ὡς τὸ ἀκρότατον ἐμπεριεχόμενον πάσης γνώσεως, καὶ ὡς υπερτάτη ἀρχὴ πάσης ὑπάρξεως ἢ ἰδέα τοῦ ἀγαθοῦ. Διὰ δὲ τοῦ ἀγαθοῦ πρέπει νὰ ἐννοῶμεν οὐχὶ μόνον τὸ ἠθικῶς, ἀλλὰ καὶ τὸ μεταφυσικῶς ἀγαθόν, τὴν ἀκροτάτην αἰτίαν καὶ τὸν ἀκρότατον σκοπὸν πάσης ὑπάρξεως καὶ νοήσεως. Ἄλλ' ἀκριβέστερον προσδιορισμὸν τῆς ἐννοίας ταύτης οὔτε ἐνταῦθα, οὔτε ἀλλαχοῦ παρέσχεν ὁ Πλάτων (1). Οὐδὲ ἐξάγονται λογικῶς ἐκ τῆς ἰδέας ταύτης τοῦ ἀγαθοῦ αἱ ἐννοιαὶ τῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς γνώσεως· περὶ δὲ τῶν λοιπῶν ἰδεῶν οὐδὲ κἂν ἶχνος τῆς ἐξαγωγῆς αὐτῶν ἀπαντάται.

Ὅθεν ἐπειδὴ λείπει εἰς τὴν πλατωνικὴν φιλοσοφίαν ἡ διαλεκτικὴ ἀνάπτυξις τῆς ἰδέας, διὰ τοῦτο λείπει εἰς αὐτὴν ἀναγκαιῶς καὶ ἡ συστηματικὴ μετάβασις ἀπὸ τῆς ἰδέας εἰς τὴν ἐμφάνειαν· καὶ ἡμεῖς λοιπὸν πρέπει ἄνευ περαιτέρω ἐξαγωγῆς νὰ μεταβῶμεν ἀπὸ τὴν διαλεκτικὴν εἰς τὴν φυσικὴν.

Φ Υ Σ Ι Κ Η

Ἴνα ἐννοήσωμεν τὴν περὶ τῆς ὕλης πλατωνικὴν διδασκαλίαν, πρέπει νὰ ἀνατρέξωμεν εἰς τὴν θεωρίαν τῶν ἰδεῶν. Ὁ Πλάτων θεωρεῖ τὴν ἰδέαν ὡς τὸ ὄντως ὄν, καὶ ἐκτὸς τῆς ἰδέας οὐδὲν εἶναι ἀληθῶς πραγματικόν. Ἐντεῦθεν ἐπιτεταί, ὅτι ὁ φαινομενικὸς κόσμος δὲν ἔχει ἀληθῆ ὑπάρξιν. Καὶ τῷ ὄντι ὁ Πλάτων χαρακτηρίζει τὸ αἰσθητικὸν ὄν ὡς μὴ ὄν. Ἀλλὰ διὰ τούτου δὲν ἐννοεῖ νὰ ἀρνηθῆ παντάπασι τὴν ὑπάρξιν εἰς τὸν αἰσθητικὸν κόσμον καὶ νὰ τὸν ἐκλάβῃ ὡς ἀπολύτως μὴ ὄν. Ἡ θεωρία του εἶναι ὅτι ὁ αἰσθητικὸς κόσμος δὲν ἔχει ἀληθῆ ὑπάρξιν, εἰδὸς τι ὑπάρξεως, τοιοῦτό τι οἶον τὸ ὄν· ὅτι ἡ αἰσθητικὴ ὑπάρξις εἶναι τι διάμεσον μεταξὺ τοῦ ὄντος καὶ τοῦ μὴ ὄντος, ὅπερ ἀδιαλείπτως μὲν γίνεται ἀλλ' οὐδέποτε ἐστὶ (2), ὅπερ αἰείποτε ἐνταῦτῳ συμπλέκεται μετὰ τοῦ ἀντιθέτου του, μετὰ τοῦ ἐτέρου ἑαυτοῦ, ταραττόμενον ὑπὸ τινος ἀλλοτρίου, ἐπομένως αἰείποτε ἐν ταύτῳ δὲν

(1) Παρ. Πολιτ. VII, 517. Ἐὰ δ' οὖν ἐμοὶ φαινόμενα οὕτω φαίνεται, ἐν τῷ γνωστῷ τελευταία ἢ τοῦ ἀγαθοῦ ἰδέα καὶ μόγις ὁρᾶσθαι, ὀφθεῖσα δὲ συλλογιστέα εἶναι ὡς ἄρα πᾶσι πάντων αὐτὴ ὀρθῶν τε καὶ καλῶν αἰτία, ἐν τῷ ὁρατῷ φῶς, καὶ τὸν τούτου κύριον τεκοῦσα, ἐν τε νοητῷ αὐτὴ κυρία ἀλήθειαν καὶ οὖν παρασχομένη κ. ἐφ.—Τιμ. 28. Τὸν μὲν οὖν ποιητὴν καὶ πατέρα τοῦ δε τοῦ παντός εὐρεῖν τε ἔργον καὶ εὐρόντα εἰς πάντας ἀδύνατον λέγειν.

(2) Πλατ. Τιμ. 27. Ἔστιν οὖν δὴ κατ' ἐμὴν δόξαν διαιρετέον τάδε· τί τὸ ὄν αἰεὶ, γένεσιν δ' οὐκ ἔχον καὶ τί τὸ γιγνόμενον μὲν αἰεὶ, ὄν δ' οὐδέποτε· τὸ μὲν δὴ νόησει μετὰ λόγου περιληπτὸν αἰεὶ κατὰ ταῦτά ὄν, τὸ δ' αὖ δόξῃ μετ' αἰσθήσεως ἀλόγου δοξαστὸν, γεγόμενον καὶ ἀπολλύμενον, ὄντως δ' οὐδέποτε ὄν.

είναι ὁποῖον καθ' ἑαυτὸ εἶναι (1). Ἐν τῷ αἰσθητικῷ κόσμῳ παρίσταται μὲν ἡ ἰδέα, ἀλλ' οὐχὶ μόνιμος, οὐχὶ ἀμιγῆς, ἀλλὰ διαβατική, συγκεχυμένη καὶ συμμιγῆς, οὐχὶ καθ' ἑαυτὴν ἐν τῇ ἀπλῇ αὐτῆς ἐνόητη, ἀλλὰ διεσπασμένη εἰς πληθὺν ὁμωνύμων ὄντων. Ὅθεν ζητεῖται ποῦ πρέπει ν' ἀνεύρωμεν τὸν λόγον τοῦ αἰσθητικοῦ τούτου κόσμου, ἐν ᾧ ἡ ἰδέα ἀντανακλάται τοσοῦτον ἀτελής καὶ στρεβλή; Ἐν αὐτῇ τῇ ἰδέᾳ δὲν δύναται νὰ ὑπάρχη, διότι αὕτη δὲν εἶναι τι αἰσθητικὸν καὶ διότι διαμένει ἀμετάβλητος. Ἐπομένως πρέπει νὰ συμπαραληφθῇ καὶ ἑτέρα ἀρχὴ πρὸς ἐξήγησιν τοῦ αἰσθητικοῦ κόσμου, ἀρχή, ἣτις ἐνῶ ἀφ' ἐνὸς εἶναι ἀνυπόστατος, διότι θεμελιώνει ἄλλο τι εἶδος ὑπάρξεως ἢ τὸ τῆς ἰδέας, ἀφ' ἑτέρου εἶναι καὶ ἀνυπόστατος, διότι εἰς ταύτην τὴν ἄλλην ὑπάρξιν ἐμφανίζεται μόνον ἡ ἰδέα, εἰ καὶ διηρημένη καὶ ἐστρεβλωμένη.

Τὴν περιγραφὴν τῆς ἀρχῆς ταύτης περιέχει ὁ Φίληβος καὶ ὁ Τιμαίος. — Ἐν τῷ Φιλήβῳ (23) διαίρει ὁ Πλάτων τὸ ἄθροισμα τῶν ὄντων εἰς τέσσαρς τάξεις· τὸ ἄπειρον, τὸ πεπερασμένον, τὸ ἐξ ἀμφοτέρων μειγμένον καὶ τὴν αἰτίαν ἐν γένει ταύτης τῆς μίξεως καὶ τοῦ ὄντος. Ἡ μὲν τελευταία ἐκ τῶν τάξεων τούτων χαρακτηρίζει τὸν ἀπόλυτον λόγον τοῦ ὄντος, ἡ δὲ τρίτη τὴν αἰσθητικὴν ὑπάρξιν, ἡ δὲ δευτέρα τὰς μαθηματικὰς σχέσεις καὶ τοὺς νόμους τοῦ φαινομενικοῦ κόσμου, καὶ ἡ πρώτη τὸ γενικὸν ὑποκείμενον τῆς αἰσθητικῆς ἐμφανείας, τὴν ὕλην, ἣτις περιγράφεται οὕτω (24): « Πᾶν ἔτι » ἐπίδέχεται τὸ πλεόν καὶ ἔλαττον, τὸ ἰσχυρότερον καὶ ἀσθενέστερον καὶ τὴν ὑπερβολήν, ἀνήκει εἰς τὴν σφαιραν τοῦ ἀπείρου, » δηλ. τὸ ἄπειρον εἶναι ἐκεῖνο, ἐντὸς τοῦ ὁποίου οὐδεὶς ἀκριβῆς καὶ στερεὸς προσδιορισμὸς εἶναι δυνατός, τὸ στοιχεῖον τῆς ἀλόγου ὑπάρξεως, τῆς ἀλλοιώσεως, ἣτις οὐδέποτε ἐστίν. Ἐκτενέστερον πραγματεύεται περὶ τῆς ἀρχῆς ταύτης ὁ Τιμαίος (48). Ἀπὸ τῆς ἀρχετύπου καὶ ὡσαύτως αἰεὶ ἐχούσης ὑπάρξεως τῶν ἰδεῶν καὶ ἀπὸ τῶν ὁμοιωμάτων τούτων ἦτοι ἀπὸ τῆς αἰσθητικῆς ἐμφανείας διακρίνεται ἐνταῦθα ὡς τρίτον ἐκεῖνο, ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν βᾶσιν καὶ τρόπον τινὰ τὸν μητρικὸν κόλπον πάσης γενέσεως, τὸ κοινόν, ὅπερ κεῖται ὡς βᾶσις εἰς ἅπαντα τὰ σωματικὰ στοιχεῖα καὶ ἐν τῇ ἀπαύστῳ ῥοῇ ἀπάντων τούτων τῶν σχημάτων ἐν τῷ κύλῳ τῆς γενέσεως ὑφίσταται ὡς τὸ κοινόν ὑποκείμενον ἀπάντων τούτων, ἐν ᾧ γινόμενα ἀπαύστως ἕκαστον αὐτῶν φαντάζεται καὶ πάλιν ἐκεῖθεν ἀπόλλυται (2) τὸ ἐκμαγεῖον ἐξ οὗ ἅπαντα ἐκτυ-

(1) Σιμπ. 211. Πολ. V. 479. 480. Τὸ ἀμφοτέρων μετέχον, τοῦ εἶναι τε καὶ μὴ εἶναι—κυλινδεῖται μεταξὺ τοῦ τε μὴ ὄντος καὶ τοῦ ὄντος· ὡς π.χ. τὸ ἐμπειρικὸν καλόν, ἀγαθόν, δίκαιον, ὅπερ οὐδέποτε ἀπολύτως εἶναι καλόν κ.τ.λ. ἐπομένως δὲ δείκνυται καὶ ὡς μὴ καλόν, κτλ.

(2) Τιμ. 49. Οὐδεμία τῶν ὠρισμένων ὑλῶν πρέπει νὰ ὀνομάζεται τότε ἢ

ποῦνται, ὅπερ ὅμως δι' αὐτὸ τοῦτο μέλλει νὰ ᾖναι ἄνευ ὠρισμένου σχήματος καὶ ιδιότητος. Ἀκριβέστερον περιγράφει αὐτὸ ὡς τι ἄμορφον, ἀόρατον, πανδεχές. Ὁμολογεῖ ὅτι εἶναι δύσκολον νὰ παραστήσῃ τις διὰ λόγου τὴν ἀρχικὴν ταύτην ὕλην, διότι δὲν δύναται νὰ ἐνοηθῇ μήτε διὰ τῆς νοήσεως ὡς ἡ ἰδέα, μήτε διὰ τῆς αἰσθήσεως, ὡς τὸ αἰσθητικόν, ἀλλὰ διὰ τινος λογισμοῦ νόθου (Τιμ. 52) ἤτοι διὰ συλλογισμοῦ ἐξ ἀναλογίας. Ἐνταῦθα λοιπὸν φαίνεται ὁ Πλάτων ὅτι παραδέχεται προαιώνιον τινὰ ὕλην προϋπάρχουσαν τῆς κοσμοποιίας· ὅτι ὑποθέτει τὴν ὑπαρξίν ὕλικου τινος ὑποκειμένου, ταραχωδῶς κυμαινομένης ὕλης, ἐξ ἧς μετὰ ταῦτα ὁ Δημιουργὸς ἐσχημάτισε τὸν κόσμον κατὰ τὸν τύπον τῶν ιδεῶν. Ἐνθα σημειωτέον ὡς ἐν παρόδῳ ὅτι ὁ Πλάτων εἰ καὶ μὴ χρώμενος τὸν τεχνικὸν τοῦτον ὄρον, ὕλη, πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς ἀρχικῆς ταύτης οὐσίας (1) παραβάλλει ὅμως αὐτὸν πρὸς τὴν ὕλην ἣν ἐπεξεργάζονται οἱ χειρῶνακτες· ἐπομένως δὲ ὁ Πλάτων ἀντιθέτων εἰς τὴν θεωρίαν τῶν ιδεῶν δευτέραν οὐσίαν, δευτέραν μόνιμον ἀρχὴν ὑπάρξεως περιπίπτει εἰς προφανῆ ἀντίφασιν πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῶν ιδεῶν, δι' ἧς εἰς ταύτας μόνας ἀπονέμει οὐσιώδη ὑπαρξίν. Βέβαια δὲν ὁμολογεῖ τὴν ἀντίφασιν ταύτην. Καὶ ἐν τῷ Τιμαίῳ (27) ἐπιναλαμβάνει ὅτι εἰς μόνην τὴν ἰδέαν ἀνήκει ἀληθῆς ὑπαρξίς. Καὶ ἐκείνην δὲ τὴν ἀρχικὴν ὕλην ἣν ἐκάλεσε *δεξαμενὴν*, καλεῖ καὶ *χώραν* (Τιμ. 52)· ὅπερ καταδεικνύει ὅτι αὐτὴ δὲν εἶναι ὑποκειμένον τι θετικῶς πληροῦν τὴν *χώραν*, ἀλλ' εἶδος τι αὐλοῦ ἐκτάσεως. Ἀλλὰ τοιαύτη αὐλὸς ὕλη, ἐὰν ᾖναι τι ἀνούσιον καὶ ἀπραγματίωτον, ὅπερ εἶναι τὸ μὴ ᾖν τῆς ἰδέας, πῶς δύναται νὰ ἔχῃ τὴν δύναμιν ν' ἀποτελῇ, ὥστε ἡ ἰδέα νὰ παρίσταται ἐν τῷ φαινομενικῷ

τοῦτο ἀλλὰ μόνον τοιοῦτον διότι ἅπασαι ἀπαύστως μεταβαίνουσιν εἰς ἀλλήλας· ἐν ᾧ δὲ ἐγγιγνόμενα αἰεὶ ἕκαστον αὐτῶν φαντάζεται καὶ πάλιν ἐκεῖθεν ἀπόλλυται, μόνον ἐκεῖνο αὐτὸ προσαγορεύειν τῷ τε τοῦτο καὶ τῷ τότε προσχρωμένους ὀνόματι κ. ἐφ. Τιμ. 49. ἐκτὸς τῶν ιδεῶν καὶ τῶν ὁμοιωμάτων αὐτῶν ὑπάρχει καὶ τρίτον γένος, ὅπερ ἡ ἔρευνα μᾶς ἀναγκάζει νὰ διασαφήσωμεν διὰ τοῦ λόγου, εἰ καὶ χαλεπὸν καὶ ἀμυδρὸν εἶδος ἐστὶ. Τίνα οὖν ἔχον δύναμιν κατὰ φύσιν αὐτὸ ὑποληπτέον; τοιάνδε μάλιστα, πάσης εἶναι γενέσεως ὑποδοχὴν αὐτό, οἷον τιθήνην· 50. δέχεται αἰεὶ τὰ πάντα· ἐκμαγεῖον φύσει παντὶ κεῖται· — 53. δεξαμενὴ· 54. διὸ τὴν τοῦ γεγονότος ὄρατοῦ καὶ πάντως αἰσθητοῦ μητέρα καὶ ὑποδοχὴν μήτε γῆν, μήτε ἀέρα, μήτε πῦρ, μήτε ὕδωρ λέγωμεν· ἀλλ' ἀνόρατον εἶδος τι καὶ ἄμορφον, πανδεχές, μεταλαμβάνον δὲ ἀπορώτατά πη τοῦ νοητοῦ καὶ δυσάλωτότατον (δυσνόητον) αὐτὸ λέγοντες οὐ ψευσόμεθα. Δύναται δὲ τις νὰ χαρακτηρίσῃ τοῦτο οὕτως· εἶναι ἐκεῖνο, ὅπερ γίνεται πῦρ, ὕδωρ καὶ γῆ, ἀλλὰ δὲν εἶναι οὔτε πῦρ, οὔτε ὕδωρ, οὔτε γῆ· 52. τρίτον δ' αὐτὸ γένος τὸ τῆς *χώρας*, φθορὰν οὐ προσδεγόμενον, ἔδραν δὲ παρέχον ὅσα ἔχει γένεσιν πᾶσιν, αὐτὸ δὲ μετ' ἀναισθησίας ἀπτόν λογισμῶν τινι νόθῳ.

(1) Μεταγενέστεροι δὲ ὡς ὁ Ἀριστοτέλης π. χ. ἀποδίδουσιν αὐτῷ τὸν ὄρον τοῦτον. Ἀρ. Φυσ. IV. 2. 209. Πλάτων τὴν ὕλην καὶ τὴν *χώραν* ταυτό φησιν εἶναι ἐν τῷ Τιμαίῳ.

κόσμῳ διαβατική, ἐστρεβλωμένη, καὶ διεσπασμένη εἰς πληθὺν ὁμοιωμάτων; Δὲν δύναται ἐπομένως ν' ἀρνηθῆ ὅτι ἡ ἰδέα ἀπαντᾷ εἰς τὸν αἰσθητικὸν κόσμον πραγματικὸν ὄριον, κώλυμα, ἀνυπέρβλητον ἀντίθεσιν. Καὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων πολλάκις ὁμιλεῖ οὕτω περὶ τῆς σχέσεως τοῦ φαινομενικοῦ πρὸς τὸν ἰδανικὸν κόσμον, οἷον εἴ ἦσαν δύο κόσμοι αὐθυπόστατοι, οὐσιώδεις καὶ ἀπ' ἀλλήλων διαφέροντες. Ὀνομάζει μάλιστα τὰς ιδέας παραδείγματα, καὶ τὰ πράγματα ὁμοιώματα, καὶ ὑποθέτει ὅτι ταῦτα μετέχουσι τῶν ιδεῶν· ὅθεν ὁ αἰσθητικὸς κόσμος φαίνεται ὡς ἄλλος κόσμος παρὰ τῷ ἰδανικῷ· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀριστοτέλης τὰς πλείστας ἐπικρίσεις του περὶ τῆς τῶν ιδεῶν θεωρίας ἐστήριξεν ἐπὶ ταύτης τῆς προϋποθέσεως. Δὲν κατώρθωσεν ἄρα ὁ Πλάτων νὰ ἄρῃ τὴν ἀντίφασιν ἐκείνην καὶ ἐπομένως τὸν δυῖσμον τοῦ συστήματός του.

Εἰς τὴν φιλοσοφίαν τῆς φύσεως ὁ Πλάτων καθιέρωσεν ἓνα μόνον διάλογον, τὸν Τίμαιον, λαβὼν πολλὰς διδασκαλίας παρὰ τῶν Πυθαγορείων. Ὁ Τίμαιος εἶναι ἀναμφιβόλως ἐπεξεργασία ἄλλου συγγραμματος κυρίως συνταχθέντος ὑπὸ τινος Πυθαγορείου. Τινὲς δὲ μάλιστα γνωματεύουσιν, ὅτι τοῦτο εἶναι ἀπόσπασμα, ὅπερ Πυθαγορείος τις ἐξήγαγεν ἐκ τινος μεγαλητέρου συγγραμματος τοῦ Πλάτωνος. Ἀλλὰ τὸ πρῶτον εἶναι τὸ πιθανώτερον.

Τὴν ἐκθεσιν τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως εἰσάγει ὁ Πλάτων ὡς ἐφείξῃς· «Ὁ θεὸς εἶναι τὸ ἀγαθόν, (τὸ ἀγαθὸν ἵσταται ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν πλατωνικῶν ιδεῶν), ἀλλὰ τὸ ἀγαθὸν οὐδὲν φθονεῖ· διὸ ἠθέλησε νὰ δημιουργήσῃ τὸν κόσμον ὅσον ἔνεστιν ὁμοιότατον πρὸς ἑαυτόν.» (Τιμ. σελ. 29) ὅτι ὁ θεὸς δὲν ἔχει φθόνον, εἶναι ὑψηλή, σύναμα δὲ καὶ ἀφελῆς ἔννοια. Ἀπεναντίας δὲ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἡ Νέμεσις, ἡ δίκη, τὸ πεπρωμένον, ὁ φθόνος εἶναι ὁ μοναδικὸς προσδιορισμὸς τῶν θεῶν, οἵτινες ταπεινοῦσι τὰ ὑψηλά, καὶ δὲν ἀνεχονται τὰ μεγάλα, τὰ ὑπερφυῆ. Ἀλλ' ὁ Πλάτων ἔχει πολλῶ ὑψηλότεραν περὶ θεοῦ ἔννοιαν.

Πρὶν ἢ ὁ θεὸς (ὁ δημιουργὸς) ἐκκαλέσῃ, λέγει ὁ Πλάτων, εἰς ὑπαρξιν τὸν κόσμον, δύο τινὰ ὑπῆρχον, ὁ κόσμος τῶν ιδεῶν καὶ ἡ ὕλη, ὁ μὲν διατελῶν ἀκίνητος καὶ ἀμετάβλητος, ἡ δὲ ἀγρίως καὶ ἀτάκτως κυματιζομένη. Ἐκ τούτων ἀμφοτέρων ἔμελλε νὰ προκύψῃ ὁ ὄρατός κόσμος, ἐπομένως δὲ ἦν ἀνάγκη πρὸ πάντων μέσου τινὸς ὄρου, δι' οὗ ἐγένετο δυνατὴ ἡ συγκοινωνία τῶν δύο στοιχείων. Ὁ μέσος αὐτός ὄρος μεταξὺ τῆς ιδέας καὶ τῆς ὕλης εἶναι κατὰ τὸν Πλάτωνα ἡ ψυχή, δὲν εἶναι μόνον ἡ διανοητικὴ ἀρχή, ἀλλὰ καὶ ἡ εἰς τὴν ὕλην μεταδίδουσα διοργάνωσιν καὶ ζωοποίησιν. (Φαῖδρ. 245. Φαίδων 105). Ἄνευ ψυχῆς ἐπομένως δὲν ἠδύνατο νὰ παραχθῆ ὁ κόσμος, ὅστις εἶναι ὀργανικὸν ὅλον αὐτοκίνητον. Ὅθεν ὁ δημιουργὸς ἐσχημάτισε πρῶτον τὴν ψυχὴν τοῦ κόσμου ἐκ τινος μίξεως τοῦ ἰδανικοῦ καὶ τοῦ ὕλι-

κοῦ στοιχείου, ἅτινα ἀμφότερα ἐμελλεν οὗτος νὰ συνενόη εἰς ἑαυτόν· ἐπεξέτεινεν αὐτὴν κατὰ πάσας τὰς διαστάσεις ἐπὶ τῆς ὅλης περιφερείας τοῦ ὄρατοῦ κόσμου, ὅστις διὰ τῆς εἰς ὅλα τὰ μέρη του εἰσδουούσης ψυχῆς, διατηρεῖ ἀενάως κίνησιν, τάξιν καὶ ζωὴν. Ἐννοεῖται δὲ οἴκοθεν, ὅτι ἡ ἐκθεσις αὕτη, ὡς λέγει αὐτὸς ὁ Πλάτων, εἶναι μυθική (Τιμ. 29. 69) καὶ ἡ χρονικὴ διαδοχὴ μιᾶς ἐκάστης τῶν δημιουργικῶν πράξεων ἀμφιέννυται διὰ τοῦ μύθου. Ὅθεν οὐδέν τι ὀριστικὸν δυνάμεθα νὰ ἀποφάνθωμεν ἂν ὁ Πλάτων παραδέχεται ἢ ὄχι τὴν ἐν χρόνῳ ἀρχὴν τοῦ κόσμου. Ἐὰν δὲ ἀφαιρεθῇ τῆς ἐκθέσεώς του πᾶν εἴτι ἀναμφιβόλως ἀνήκει εἰς τὴν μυθικὴν μορφήν, ὑπολείπονται ὡς δογματικὴ διδασκαλία τοῦ Πλάτωνος μόνα τὰ ἐφεξῆς· ἡ τὸν κόσμον κινούσα ἀρχὴ καὶ ὁ σύνδεσμος τῆς ἐν αὐτῷ ἐπικρατούσης τάξεως εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ κόσμου, ἥτοι ἡ εὐσία ἡ ἰσταμένη μεταξὺ τοῦ καθαροῦ λόγου καὶ τοῦ αἰσθητικοῦ, ἡ περιλαμβάνουσα ἐν ἑαυτῇ ἀπάσας τὰς μαθηματικὰς σχέσεις, καθ' ἃς τὸ πᾶν (τὰ ἀποστήματα καὶ αἱ περιφοραὶ τῶν οὐρανίων σωμάτων) διηρέθησαν καὶ διετάχθησαν· αὕτη δὲ εἶναι προσέτι ἡ ἰδανικὴ ἐνότης τοῦ κόσμου, ἡ συνείδησις τοῦ κόσμου, δι' ἧς οὗτος εἶναι ζῶον ἔμψυχον, ἔννουν (Τιμ. 37)· ὅπως δ' εἰπεῖν, αὕτη εἶναι ἡ εἰς τὸ αἰσθητικὸν μεταβάσα ἰδέα, ἡ ἰδέα ἣτις δὲν εἶναι μόνον ἐν ἑαυτῇ, ἀλλὰ καὶ σὺναμα ὡς κανονικὸς νόμος καὶ ψυχὴ τοῦ ὄρατοῦ κόσμου.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προεκτεθέντων γίνεται δῆλον, ὅτι ὁ Πλάτων θεωρεῖ τὸ πᾶν ὡς ὄν ἔμψυχον ἐκ σώματος καὶ ψυχῆς συγκείμενον, πεπρωτισμένον μετὰ λόγου. Ἄλλως δὲ ἀποδίδει εἰς τὸν κόσμον πᾶσαν τελειότητα ἣτις ἀνάγκη νὰ ἀνήκη εἰς αὐτόν ὡς τὸ ὁμοίωμα τῆς ἰδέας. Οὐδέποτε μεταβαλλόμενος, οὐδὲ ἀπολλύμενος, αὐτάρκης ὢν καὶ οὐδενὸς ἑτέρου προσδεόμενος, ζῆ βίον εὐδαιμονέστατον, εἶναι μακάριος θεός (34). Τὸ σχῆμα τοῦ παντός εἶναι τὸ σφαιροειδές, ἐπειδὴ ἡ σφαῖρα εἶναι τὸ τελειότατον πάντοσε ἴσον πρὸς ἑαυτὸ σχῆμα (33). Ἡ κίνησις τοῦ παντός εἶναι ἡ κυκλική, διότι αὕτη καθὸ ἐντελῶς κανονικὴ καὶ εἰς ἑαυτὴν ἐπανερχομένη ἀντιστοιχεῖ τὰ μάλιστα εἰς τὸν λόγον (34). Ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ παντός εὐρίσκεται ἡ γῆ ἀκινήτως ἠρεμοῦσα (1). Περὶ αὐτὴν στρέφονται τὰ λοιπὰ οὐράνια σώματα· πρῶτον ἡ σελήνη, κατόπιν ὁ ἥλιος, μετὰ ταῦτα οἱ πέντε πλανῆται, καὶ τελευταῖοι οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες.

Τὸ ἐξαγόμενον λοιπὸν τῆς ὅλης πλατωνικῆς κοσμογονίας εἶναι

(1) Τιμ. 40. Γῆν, τροφὸν μὲν ἡμετέραν, εἰλλομένην δὲ περὶ τὸν διὰ παντός πόλον τεταμένον φύλακα καὶ δημιουργόν, νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐμηχανήσατο, πρῶτην καὶ πρεσβυτάτην θεῶν, ὅσοι ἐντὸς οὐρανοῦ γεγόνασι· εἰλλω, ἄττ. εἰλλω, =συγκλείειν, συμπυκνοῦν· ἐπομένως συγκλειομένην, συσφαιρουμένην περὶ τὸν πόλον τοῦ κόσμου. Ὑστερώτερον δὲ εἰλεῖσθαι σημαίνει τὸ περιστρέφεσθαι.

ὅτι ὁ κόσμος θεωρεῖται ὡς τὸ τέλειον ζῶον. Γενόμενος ὁμοιος πρὸς τὴν ιδέαν τοῦ αὐτοζῶου, ἐφ' ὅσον τὸ γενόμενον δύναται νὰ ἦναι ὁμοιον πρὸς τὸ αἰδίον, καὶ ἐν μὲν τῷ σώματι αὐτοῦ περιλαμβάνων τὸ ἄθροισμα τοῦ ὑλικοῦ, διὰ δὲ τῆς ψυχῆς του κοινωνῶν τῆς ἀπεράντου ζωῆς καὶ τοῦ θείου λόγου, ἀείποτε ὡσαύτως ἔχων, εἶναι τὸ τέλειον ἀπεικόνισμα τοῦ αἰωνίου καὶ ἀοράτου θεοῦ. Εἰς ταύτην δὲ τὴν ἐξιστόρησιν εὐκόλως ἀναγνώριζει τις τὸν χαρακτῆρα τῆς θρησκευτικῆς τῶν ἀρχαίων πίστεως, ὑφ' ἧς κατεχόμενος καὶ ὁ Πλάτων καὶ τοὶ ἀνυψούμενος ὑπεράνω τοῦ ὄρατου τούτου κόσμου εἰς ὑπερβατικόν τινα ιδανικόν, δὲν δύναται ὅμως νὰ περιφρονήσῃ τὴν φύσιν ὡς τι ἄμοιρον θεότητος, ἢ νὰ ὑποβιβάσῃ αὐτὴν εἰς ὑποδεεστέραν τάξιν ὡς ἀπνευματώτερον ἀπέναντι τῆς ἀνθρωπίνης αὐτοσυνειδήσεως.

Πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ κόσμου ἀνάγκη ὅπως καθὼς ἡ ιδέα τοῦ ζῶου, οὕτω καὶ ὁ κόσμος, καθὸ ἀπεικόνισμά της, ἐμπεριέχῃ ἐν ἑαυτῷ ἅπαντα τὰ ζωικά ὄντα (Τιμ. 39. 41. 69. 92.). Ταῦτα δὲ διαίρουνται εἰς δύο τάξεις, εἰς θνητὰ καὶ ἀθάνατα. Καὶ περὶ μὲν τῶν τελευταίων ἀρκεῖ μόνον ἐπὶ τοῦ παρόντος ν' ἀναφέρωμεν ὅτι ὁ Πλάτων ἐννοεῖ τοὺς ἀστέρας· τὰ δὲ προηγούμενα μᾶς φέρουσιν εἰς τὴν πλατωνικὴν *Ἀνθρωπολογία*.

Ὁ Πλάτων πραγματευθεὶς περὶ τῆς φύσεως τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἀνέμιξε τὸν μῦθον μετὰ τῆς φιλοσοφίας. Ὑπὸ μᾶλλον ἢ ἥττον μυθικὴν μορφήν ἐξετάζει τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν προῦπαρξιν τῶν ψυχῶν, τὴν μετὰ θάνατον κατάστασιν καὶ τὴν ἀνάμνησιν· αἱ δὲ ἔρευναί του περὶ τῶν μερῶν τῆς ψυχῆς, καὶ τῆς σχέσεως τῆς ψυχικῆς ζωῆς πρὸς τὴν σωματικὴν εἶναι καθαρῶς ἐπιστημονικαί.

Ἀφοῦ ὁ δημιουργός, διηγεῖται ὁ Τιμαίος (41), ἐποίησε τὸν κόσμον καὶ τοὺς ἀστέρας, προσέταξε τοὺς γενομένους θεοὺς νὰ παραγάγῃσι τὰ θνητὰ ὄντα. Οὗτοι λοιπὸν κατεσκεύασαν τὸ ἀνθρώπινον σῶμα καὶ τὸ θνητὸν μέρος τῆς ψυχῆς, ὁ δὲ δημιουργός παρεσκεύασε τὸ ἀθάνατον αὐτῆς μέρος, ἐν τῷ αὐτῷ σκεύει, ὡς προλαβόντως τὴν ψυχὴν τοῦ κόσμου. Τὰ στοιχεῖα καὶ τὸ μίγμα ἦσαν τὰ αὐτά, ὀλιγώτερον ὅμως καθαρὰ. Δηλαδὴ εἰν ἀφαιρέσωμεν τὸ συμβολικὸν τῆς ἐκφράσεως, ἐξάγομεν ταύτην τὴν ἐννοιαν, ὅτι ἡ οὐσία τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς ἀφαιρουμένης τῆς μετὰ τοῦ σώματος συνδέσεώς της εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ τὴν τῆς ψυχῆς τοῦ κόσμου, διαφέρουσα μόνον καθ' ὅσον διαφέρει τὸ παράγωγον τοῦ ἀρχικοῦ, τὸ ἀτομικὸν τοῦ γενικοῦ(1). Ἐὰν λοιπὸν ἡ ψυχὴ τοῦ κόσμου εἶναι ὡς πρὸς τοῦτον τὸ μεταξύ τῆς ιδέας καὶ τοῦ αἰσθητικοῦ διάμεσον, εἶναι ἡ πρώτη μορφή τῆς ὑπάρξεως τῆς ιδέας εἰς

(1) Φιληβ. 30. Τὸ παρ' ἡμῖν σῶμα ἄρ οὐ ψυχὴν φήσομεν ἔχειν; Δῆλον ὅτι φήσομεν. Πόθεν, ὦ φίλε Πρώταρχε, λαβὼν, εἶπερ μὴ τό γε τοῦ παντός σῶμα ἔμψυχον ὃν ἐτύγχανε, ταῦτά γε ἔχον τούτῳ καὶ ἔτι πάντῃ καλλίονα;

τὰ πολλά, τὸ αὐτὸ τοῦτο ἀνάγκη ν' ἀληθεύῃ καὶ περὶ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς· εἰ καὶ δὲν εἶναι αὐτὴ ἡ ἰδέα, τοσοῦτον στενωῶς ὅμως συνδέεται μετὰ τῆς ἰδέας, ὥστε ἄνευ ταύτης δὲν δύναται νὰ νοηθῇ· ὡς ὁ νοῦς εἰς οὐδὲν ὄν δύναται ἄλλως πως νὰ μεταδοθῇ εἰμὴ διὰ τῆς ψυχῆς (Φιλ. 30. Τιμ. 30. νοῦν χωρὶς ψυχῆς ἀδύνατον παραγενέσθαι τῷ) ὡσαύτως τὸ ἀνάπαλιν εἶναι τοσοῦτον οὐσιωδὲς εἰς τὴν ψυχὴν τὸ νὰ μετέχη τῆς ἰδέας τῆς ζωῆς, ὥστε ὁ θάνατος οὐδέποτε δύναται νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς ταύτην (Φαίδ. 105. 106) διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῷ Φαίδρῳ ὁρίζεται ὡς τὸ κινεῖν αὐτὸ ἑαυτό. Εἶναι δὲ ἀθάνατος, ἐφ' ὅσον ἡ οὐσία τῆς διαφέρει οὐσιωδῶς τῆς τοῦ σωματικοῦ, καὶ συγγενεῖται ἰδίᾳ πρὸς τὴν τῆς ἰδέας, εἰς ἣν κυρίως ἀνήκει ζωὴ καὶ κίνησις. Καθὼς λοιπὸν ἡ ἰδέα κατ' ἀντίθεσιν τῆς πληθύος τοῦ αἰσθητικοῦ εἶναι ἀπλή, καὶ αἰεὶ ὡσαύτως καὶ κατὰ ταῦτ' ἔχουσα ἑαυτῇ καὶ κατ' ἀντίθεσιν τῆς φθορᾶς τούτου εἶναι αἰδῖος, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ ὡς πρὸς τὴν ἀληθῆ αὐτῆς οὐσίαν εἶναι ἀναρχος καὶ ἀτελεύτητος, καὶ ἀμιγῆς πάσης ποικιλίας, ἀνισότητος καὶ συνθέσεως (1).

Ἄλλ' ὅμως ἡ ὑψηλὴ ἐκείνη θέσις ἀνήκει εἰς τὴν ψυχὴν, ἐφ' ὅσον θεωρεῖται κατὰ τὴν καθαρὰν αὐτῆς οὐσίαν, μὴ λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς ταραχώδους ἐπιροῆς τοῦ σώματος. Εἰς ταύτην ὅμως τὴν οὐσίαν τῆς τοσοῦτον ὀλίγον ἀρμόζει ἡ ἐνεστῶσα αὐτῆς κατάστασις, ὥστε ὁ Πλάτων ταύτην ἄλλως δὲν δύναται νὰ ἐξηγήσῃ εἰμὴ ὡς ἔκπτωσιν τῶν ψυχῶν ἐκ τῆς ἀρχικῆς αὐτῶν θέσεως, καὶ παρηγορεῖται μόνον διὰ τὰς ἀτελείας τῶν ἀναλογιζόμενος τὴν ἐπάνοδον αὐτῶν εἰς τὴν ἀρχικὴν τῶν καταστάσεων.

Ὁ δημιουργός, ἐξακολουθεῖ ὁ Τιμαῖος (41), ἐπλασεν ἐν ἀρχῇ τοσαύτας ψυχὰς ὅσοι εἶναι οἱ ἀστέρες, καὶ ἔθεσεν ἐκάστην αὐτῶν εἰς ἓνα τῶν ἀστέρων, μὲ διαταγὴν ὅπως, ἀφοῦ κατοικήσωσιν ἐνταῦθα ὠρισμένον τινὰ χρόνον, καὶ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐννοήσωσι τοὺς νόμους τοῦ παντός, εἰσέλθωσιν εἰς θνητὰ σώματα ἀλλ' ἀνδρῶν. Καὶ ἐκεῖνοι μὲν τῶν ψυχῶν, αἵτινες διαρκούσης τῆς σωματικῆς ζωῆς τῶν κατακυριεύσωσι τῆς αἰσθητικότητος καὶ τῶν παθῶν, ὀφείλουσι μετὰ τὸν σωματικὸν θάνατον πάλιν νὰ ἐπανακάμψωσιν εἰς τὸν ἀστέρα τῶν καὶ νὰ διέλθωσι βίον μακάριον· ὅσοι δὲ ἀπεναντίας ἀποτύχωσι τοῦ σκοποῦ τῶν, κατὰ τὴν δευτέραν γέννησιν ὀφείλουσι νὰ λάβωσιν ἐν τῷ κόσμῳ σχῆμα γυναικῶν, ἐὰν δὲ καὶ κατὰ ταύτην δὲν διορθωθῶσι, νὰ καταβιβασθῶσιν εἰς κτηνώδη ζώην (42) καὶ οὐδέποτε παύονται πρότερον τῆς περιπλανήσεως ταύτης, πρὶν ἢ ὑπερνικῶσαι τὴν ὑποδεεστέρα φύσιν ἐπαναστρέψωσιν εἰς τὴν ἀρχικὴν τελειότητα.—

(1) Πολιτ. X. 641. Φαίδ. 78. 80. Τῷ μὲν θεῷ καὶ ἀθανάτῳ καὶ νοητῷ καὶ μονοειδεῖ καὶ ἀδιαλύτῳ καὶ αἰεὶ ὡσαύτως καὶ κατὰ ταῦτ' ἔχοντι αὐτῷ ὁμοίωτατον εἶναι ψυχὴν.